

De fenologische kalender

Tekst uit het Handboek ecologisch tuinieren

Wat is fenologie?

De fenologische kalender bekijkt de verschijnselen in de natuur. Fenologie betekent letterlijk de leer van de verschijnselen. Aan de hand van wat er in de natuur gebeurt, onderscheiden we de verschillende seizoenen.

Volgens de fenologie begint de lente niet elk jaar op 21 maart. De prille lente begint als de hazelaar bloeit en als de paardenbloem bloeit, dan is het volop lente. Dat kan op 21 maart zijn, maar misschien was het vorig jaar wel begin april. Daarnaast heb je ook nog verschillende microklimaten. De fenologische kalender houdt hier rekening mee.

De fenologie onderscheidt meer dan vier seizoenen, namelijk tien. Ze overlappen elkaar wat. Je kunt de activiteiten in de moestuin koppelen aan de fenologische kalender. Dit is wat je spontaan doet na een aantal jaren ervaring. Voor wie zonder ervaring begint, maken we hier een overzicht.

FENOLOGISCH SEIZOEN	WAT GEBEURT ER IN DE NATUUR?
1. winter	loopt ongeveer van 15 december tot 15 februari
	klimop (<i>Hedera helix</i>) heeft rijpe bessen toverhazelaar (<i>Hamamelis x intermedia</i>) bloeit winterjasmijn (<i>Jasminum nudiflorum</i>) bloeit hazelaar (<i>Corylus avellana</i>) bloeit
2. beginnende lente	loopt ongeveer van 15 februari tot 31 maart
	sneeuwklokjes (<i>Galanthus nivalis</i>) ontluiken madeliefje (<i>Bellis perennis</i>) start bloei zwarte els (<i>Alnus glutinosa</i>) bloeit klein hoefblad (<i>Tussilago farfara</i>) bloeit
3. vroege lente	loopt ongeveer van 1 tot 15 april
	gulden sleutelbloem (<i>Primula veris</i>) bloeit maarts viooltje (<i>Viola odorata</i>) bloeit paardenbloem (<i>Taraxacum spc.</i>) start bloei
4. volop lente	loopt ongeveer van 15 april tot 31 mei
	sering (<i>Syringa vulgaris</i>) bloeit sleedoorn (<i>Prunus spinosa</i>) bloeit perenboom (<i>Pyrus communis</i>) bloeit schietwilg (<i>Salix alba</i>) bloeit appelboom (<i>Malus sylvestris</i>) bloeit ijsheiligen (11 tot 15 mei) laatste nachtvorst mogelijk koekoek roept es (<i>Fraxinus excelsior</i>) bloeit eenstijlige meidoorn (<i>Crataegus monogyna</i>) bloeit rode bes (<i>Ribes rubrum</i>) zwarte bes (<i>R. nigrum</i>), stekelbes (<i>R. uva-crispa</i>) bloeien lijsterbes (<i>Sorbus aucuparia</i>) bloeit
5. voorzomer	loopt ongeveer van 1 tot 30 juni
	vlier (<i>Sambucus nigra</i>) bloeit gras (<i>Poa trivialis</i> , <i>P. pratensis</i>) bloeit braam (<i>Rubus fruticosus</i>) bloeit hondsroos (<i>Rosa canina</i>) bloeit zomerlinde (<i>Tilia platyphyllos</i>) bloeit
6. hoogzomer	loopt ongeveer van 1 tot 31 juli
	rode bes (<i>Ribes rubrum</i>) is rijp eerste kersen (<i>Prunus avium</i>) zijn rijp
7. nazomer	loopt ongeveer van 1 tot 31 augustus
	lijsterbes (<i>Sorbus aucuparia</i>) is rijp pruim (<i>Prunus domestica</i>) is rijp
8. vroege herfst	loopt ongeveer van 1 tot 15 september
	vlier (<i>Sambucus nigra</i>) heeft rijpe bessen herfsttijloos (<i>Colchicum autumnale</i>) bloeit rozenbottels (<i>Rosa spc</i>) zijn rijp
9. volop herfst	loopt ongeveer van 15 september tot 31 oktober
	paardenkastanjes (<i>Aesculus hippocastanum</i>) springen open beuk (<i>Fagus sylvatica</i>) verkleurt Sint-Michielszomertje (rond 29 september) met warme dagen klimop (<i>Hedera helix</i>) bloeit notenboom (<i>Juglans regia</i>) verliest blad
10. late herfst	loopt ongeveer van 1 november tot 15 december
	linde (<i>Tilia platyphyllos</i>) verliest blad paardenkastanje (<i>Aesculus hippocastanum</i>) verliest blad appelboom (<i>Malus sylvestris</i>) verliest blad zomereik (<i>Quercus robur</i>) verliest blad

Als we deze tien seizoenen koppelen aan de werkzaamheden in de moestuin in vollegrond, dan krijgen we de lijst hieronder.

Winter (ongeveer 15 december tot 15 februari)

- Tuinkers binnen zaaien
- Oogst van winterpostelein, snijselderij, pastinaak, winterprei

Beginnende lente (ongeveer 15 februari tot 31 maart)

- Tuinkers binnen zaaien
- Oogst van winterpostelein, snijselder, pastinaak, winterprei
- Eerste zaai van radijs, snijsla, pluksla, doperwt, peulerwt, prei
- Ui en sjalot planten
- Binnen zaaien selderij

Vroege lente (ongeveer 1 tot 15 april)

- Zaai zomerwortel, zomerspinazie, koriander, sla, winterprei, warmoes, bewaarkolen, snijselderij, postelein, rucola, kervel, rode biet, erwten
- Laatste zaai van radijs, tuinboon, raap, ui, spruitkool
- Laatste plant van sjalot
- Plant de eerste zomerprei, sla
- Poot de aardappelen

Volle lente (ongeveer 15 april tot 31 mei)

- Zaai koolrabi, zomerwortel, schorseneer, pastinaak, wortel-peterselie, winterwortel, groene selderij, witlof, sla, kardoer, bonen, suikermais, savooikool, herfstbloemkool, spinazie, rode biet
- Laatste zaai van erwten en winterprei
- Plant vroege bloemkool, broccoli, koolrabi, kropsla, zomerprei, vroege selderij, herfstkool, ui,
- Na de ijsheiligen plant je tomaat, pompoen, courgette, komkommer, artisjok
- Laatste maal aardappelen poten
- Oogst de eerste asperges

Voorzomer (ongeveer 1 tot 30 juni)

- Zaai groenlof, venkel, zomerpostelein, broccoli, koolrabi, radijs, raap, rammenas, kropsla, bonen, rode biet, winterwortelen, kervel
- Plant herfstprei, winterkolen, selderij, pompoen, sla, andijvie, koolrabi
- Laatste oogst van asperges en rabarber rond 21 juni

Hoogzomer (ongeveer 1 tot 31 juli)

- Plant andijvie, sla, winterprei
- Oogst vroege aardappelen en plantui

Nazomer (ongeveer 1 tot 31 augustus)

- Zaai kervel, veldsla, spinazie
- Zaai winterui
- Laat tomaten narijpen

Vroege herfst (ongeveer 1 tot 15 september)

- Zaai kervel, veldsla, spinazie

Volop herfst (ongeveer 15 september tot 31 oktober)

- Oogst bewaarappel, pompoen, rode biet
- Laatste zaai van kervel, spinazie, veldsla
- Plant knoflook
- Inkuilen van wortel, rode biet, knolselderij en witlof
- Bedek de kale percelen met mulch

Late herfst (ongeveer 1 november tot 15 december)

- Witlof intafelen en trekken
- Composthoop afdekken tegen uitspoeling
- Aspergeloof afsnijden
- Oogst late herfstprei, pastinaak en schorseneer